

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog prijevoda dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de re-publier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

PREDMET IATRIDIS protiv GRČKE
(Zahtjev br. 31107/96)

PRESUDA

STRASBOURG

25. ožujka 1999. godine

U predmetu Iatridis protiv Grčke

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući, u skladu s člankom 27. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija"), izmijenjene Protokolom br. 11¹, te mjerodavnim odredbama Poslovnika Suda², kao Veliko vijeće sastavljeno od sljedećih sudaca:

gđa E. Palm, *predsjednica*,
g. L. Ferrari Bravo,
g. Gaukur Jörundsson,
g. L. Caflisch,
g. I. Cabral Barreto,
g. K. Jungwiert,
g. M. Fischbach,
g. J. Casadevall,
g. B. Župančič,
gđa N. Vajić,
g. J. Hedigan,
gđa W. Thomassen,
gđa M. Tsatsa-Nikolovska,
g. T. Pantîru,
g. E. Levits,
g. K. Traja,
g. C. Yeraris, *ad hoc sudac*,
kao i g. M. de Salvia, *Tajnik*,

nakon vijećanja zatvorenih za javnost 17. prosinca 1998. godine i 24. veljače 1999. godine, donosi sljedeću presudu koja je usvojena zadnjeg datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je dana 30. srpnja 1998. godine Sudu uputila grčka Vlada ("Vlada"), kako propisuje prijašnji članak 19. Konvencije³, unutar tromjesečnog roka određenog prijašnjim člankom 32., stavkom 1. i člankom 47. Konvencije. Postupak u predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 31107/96) protiv Helenske Republike koji je dana 28. ožujka 1996. godine, na temelju prijašnjeg članka 25., Europskoj komisiji za ljudska prava ("Komisija") podnio grčki državljani, g. Georgios Iatridis.

Vlada se u zahtjevu pozvala na prijašnje članke 44. i 48. Cilj tog zahtjeva bio je ishoditi odluku o tome ukazuje li činjenično stanje predmeta na povredu obveza tužene države iz članka 13. Konvencije, te članka 1. Protokola br. 1.

¹ *Napomena Tajništva*: Protokol br. 11 i Poslovnik Suda stupili su na snagu 1. studenoga 1998.

² *Napomena Tajništva*: Protokol br. 11 i Poslovnik Suda stupili su na snagu 1. studenoga 1998.

³ *Napomena Tajništva*: Od stupanja na snagu Protokola br. 11 kojim je izmijenjen članak 19., Sud funkcionira na trajnoj osnovi.

2. U odgovoru na upit postavljen na temelju pravila 33., stavka 3. (d) prijašnjeg Poslovnika Suda A⁴, podnositelj zahtjeva je izjavio da želi sudjelovati u postupku i imenovao je g. H. Tagarasa i gđu M.N. Kanellopoulou iz Odvjetničke komore u Ateni odvjetnicima koji će ga zastupati (prijašnje pravilo 30.).

3. U svojstvu predsjednika Vijeća koje je prvotno bilo konstituirano (prijašnji članak 43. Konvencije i prijašnje pravilo 21.) kako bi posebno rješavalo procesna pitanja koja bi se mogla javiti nakon stupanja na snagu Protokola br. 11., g. Bernhardt, tadašnji predsjednik Suda, savjetovao se, posredstvom Tajnika, sa zastupnikom Vlade i odvjetnicima podnositelja zahtjeva o organizaciji pisanog postupka. U odgovoru na potom izdan nalog od 8. rujna 1998. godine, Tajnik je očitovanje podnositelja zahtjeva primio 10. studenoga 1998. godine, a Vladino očitovanje 13. studenoga 1998. godine.

4. Nakon što je 1. studenoga 1998. godine na snagu stupio Protokol br. 11., a u skladu s odredbama njegovog članka 5., stavka 5., predmet je upućen Velikom vijeću Suda. U Veliko vijeće su *ex officio* ušli g. C. L. Rozakis, sudac izabran u ime Grčke (članak 27., stavak 2. Konvencije i pravilo 24., stavak 4. Poslovnika Suda), g. L. Wildhaber, predsjednik Suda, gđa E. Palm, potpredsjednica Suda, te g. J.-P. Costa i g. M. Fischbach, potpredsjednici odjela (članak 27., stavak 3. Konvencije i pravilo 24., stavci 3. i 5. (a)). Ostali članovi koji su imenovani kako bi se popunilo Veliko vijeće bili su g. L. Ferrari Bravo, g. L. Caflisch, g. I. Cabral Barreto, g. W. Fuhrmann, g. K. Jungwiert, gđa N. Vajić, g. J. Hedigan, gđa W. Thomassen, gđa M. Tsatsa-Nikolovska, g. T. Pantîru, g. E. Levits i g. K. Traja (pravilo 24., stavak 3. i pravilo 100., stavak 4.). Naknadno se g. Rozakis, koji je sudjelovao u ispitivanju predmeta koje je vodila Komisija, povukao iz Velikog vijeća (pravilo 28.). Vlada je stoga imenovala g. C. Yerarisa, da zasjeda kao *ad hoc* sudac (članak 27., stavak 2. Konvencije i pravilo 29., stavak 1.).

Nakon toga, budući da je g. Wildhaber bio spriječen sudjelovati u daljnjem razmatranju predmeta, mjesto koje je zauzimao kao predsjednik Velikog vijeća zauzela je gđa E. Palm, a g. Gaukur Jörundsson, sudac zamjenik, zamijenio ga je kao člana Velikog vijeća (pravilo 10. i pravilo 24., stavak 5. b)). Isto tako, g. Costu i g. Fuhrmanna, koji su također bili spriječeni sudjelovati u daljnjem razmatranju predmeta, zamijenili su g. J. Casadevall i g. B. Župančič, suci zamjenici (pravilo 24., stavak 5. (b)).

Sud je odlučio kako nije potrebno pozvati Komisiju da imenuje jednog od svojih članova radi sudjelovanja u postupku pred Velikim vijećem (pravilo 99.).

5. U skladu s odlukom predsjednika, rasprava koja je bila otvorena za javnost održana je u Zgradi ljudskih prava (*Human Rights Building*) u Strasbourgu dana 17. prosinca 1998. godine.

Sudu su pristupili:

(a) za Vladu

g. P. Georgakopoulos, viši savjetnik,
Državno pravno vijeće, *zastupnik*,

⁴ *Napomena Tajništva*: Poslovnik Suda A primjenjivao se na sve predmete upućene Sudu prije stupanja na snagu Protokola br. 9 (1. listopada 1994.), a od tada do 31. listopada 1998., samo na predmete koji se tiču država koje nisu obvezane tim protokolom.

gđa V. Pelekou, pravna pomoćnica,
Državno pravno vijeće, *savjetnica*;

(b) *za podnositelja zahtjeva*

g. H. Tagaras, iz Odvjetničke komore u Solunu, *punomoćnik*,
g. K. Zakaropoulos, iz Odvjetničke komore u Ateni, *savjetnik*.

Sud je saslušao obraćanja g. Tagarasa i g. Georgakopoulou, kao i njihove odgovore na pitanja koje je postavio jedan od članova Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Postupak koji su pokrenuli "vlasnici" zemljišta na kojem je izgrađeno kino "Ilioupolis"

6. Godine 1929. K.N. je od svog poočima naslijedio tri četvrtine zemljišne parcele pod nazivom "Imanje Karras". Godine 1938., K.N.-u je njegova pomajka prodala preostalu četvrtinu "Imanja Karras", koju je ona bila naslijedila od svog supruga. U kupoprodajnom ugovoru je bilo navedeno kako "Imanje Karras" ima površinu od 12.000.000 m².

7. Godine 1950., nakon što je od vlasti dobio potrebnu dozvolu, K.N. je na jednom dijelu tog zemljišta izgradio ljetno kino – kino "Ilioupolis".

8. Godine 1953. ministar poljoprivrede odbio je K.N.-u priznati vlasništvo nad čitavim "Imanjem Karras", smatrajući kako je K.N.-ov poočim bio vlasnik samo jednog dijela tog zemljišta, to jest područja površine između 320.000 i 520.000 m² koje nije uključivalo dio na kojem je naknadno bilo izgrađeno kino "Ilioupolis". Ostalo područje bila je javna šuma i ono nije bilo uvršteno u isprave o vlasništvu koje je K.N. podnio. Nakon toga se K.N. obratio Vrhovnom upravnom sudu, tražeći od njega da ukinе odluku ministra poljoprivrede, ali njegov je zahtjev odbačen. Dana 8. veljače 1955. godine kraljevskom uredbom je sporno područje označeno kao zemljište koje treba pošumiti. K.N. se obratio Vrhovnom upravnom sudu tražeći od njega da ukinе kraljevsku uredbu, ali sud je taj zahtjev odbacio, držeći da je sporno područje šumsko zemljište koje pripada državi.

9. Odlukama Kabineta od 10. veljače 1965. godine i 11. ožujka 1966. godine, koje su bile objavljene u Službenom glasniku i registrirane u Općinskom registru Ilioupolisa, država je prenijela područje od 220.000 m² "Imanja Karras" Stambenoj zadruzi policijskih službenika. To područje nije obuhvaćalo zemljište na kojemu je bilo izgrađeno kino "Ilioupolis".

10. Dana 28. srpnja 1965. godine objavljena je kraljevska uredba kojom se naredilo pošumljavanje zemljišta u Ilioupolisu. Prema navodima Vlade, tom je uredbom bio obuhvaćen jedan dio "Imanja Karras" koji nije bio pobliže naveden. Dana 2. prosinca 1966. godine ta je uredba izmijenjena novom uredbom koja je objavljena u Službenom glasniku.

11. Dana 3. travnja 1967. godine K.N. je podnio tužbu protiv Stambene zadruge policijskih službenika radi utvrđenja njegovog vlasništva nad zemljištem koje joj je bilo preneseno.

Država se, kao prenositelj, u taj postupak umiješala na strani Zadruga. Ta je tužba unesena u hipotekarni registar u Ilioupolisu. Na margini relevantne stranice zabilježene su naknadne presude Prvostupanjskog suda u Ateni (br. 16992/1973) te Žalbenog suda (br. 4910/1977 – vidi stavak 13. ove presude) kojima je ta tužba odbačena i kojima je priznato vlasništvo države nad spornim područjem.

12. Godine 1976. K.N. je umro, a njegovi su nasljednici primili zahtjev za plaćanje poreza na nasljedstvo u odnosu na zemljište na kojem je bilo izgrađeno kino. Država je na zemljište upisala hipoteku kao osiguranje poreznog duga. Hipoteka je otplaćena 1982. godine.

13. K.N.-ovi su nasljednici nastavili postupak pokrenut 3. travnja 1967. godine. Dana 21. lipnja 1977. godine Žalbeni sud u Ateni presudio je da zemljišna parcela prenesena Policijskoj zadruzi pripada državi. U obrazloženju svoje presude, sud se složio s ministrom poljoprivrede smatrajući kako je K.N.-ov poočim bio vlasnik samo jednog dijela "Imanja Karras", koji nije obuhvaćao dio na kojemu je izgrađeno kino "Ilioupolis", odnosno dio koji je prenesen Zadruzi. Žalbeni sud je, između ostalog, taj zaključak temeljio na činjenici da je 1905. godine "Imanje Karras" uneseno u državni šumski registar kao šumsko zemljište, te da ga je od tada država u dobroj vjeri imala u posjedu i koristila kao vlasnik.

14. Slijedom odluke koju je 19. rujna 1984. godine donio zamjenik ministra financija, dio "Imanja Karras", uključujući i dio na kojem je izgrađeno kino, 27. lipnja 1985. godine unesen je u registar državne imovine. Dana 9. srpnja 1985. godine ta je činjenica zabilježena u hipotekarnom registru u Ilioupolisu. Godine 1987. K.N.-ovi nasljednici pokrenuli su postupak za utvrđenje svog vlasništva nad zemljištem koje je bilo uneseno u registar državne imovine. Godine 1988. Prvostupanjski sud u Ateni odbacio je njihov zahtjev zbog toga što je 21. lipnja 1977. godine Žalbeni sud u Ateni bio presudio kako je K.N.-ov poočim bio vlasnik samo jednog dijela "Imanja Karras" koji je obuhvaćao područje površine između 320.000 i 520.000 m². K.N.-ovi nasljednici su se žalili protiv te odluke.

15. Dana 9. veljače 1989. godine Žalbeni sud u Ateni je presudio kako je u svojoj presudi od 21. lipnja 1977. godine on riješio samo pitanje vlasništva nad 220.000 m² koji su bili preneseni Stambenoj zadruzi policijskih službenika. Druge točke izreke presude nisu bile obvezujuće za K.N.-ove nasljednike. Žalbeni sud je naknadno ukinuo odluku Prvostupanjskog suda iz 1988. godine i sudu naložio da donese odluku o osnovanosti predmeta.

16. Dana 29. svibnja 1996. godine K.N.-ovi su se nasljednici obratili državnom odvjetniku pri Prvostupanjskom sudu u Ateni tražeći donošenje privremene mjere protiv države i Gradskog vijeća Ilioupolisa. Državni odvjetnik je neutvrđenog datuma odbio njihov zahtjev. K.N.-ovi nasljednici su se žalili protiv te odluke. Dana 30. svibnja 1997. godine zamjenik državnog odvjetnika pri Žalbenom sudu u Ateni odbacio je njihovu žalbu.

B. Postupak koji je pokrenuo podnositelj zahtjeva

17. Godine 1978. K.N.-ovi nasljednici iznajmili su podnositelju zahtjeva ljetno kino "Ilioupolis" koje je on potpuno obnovio.

Dana 4. srpnja 1985. godine prefektura u Attici obavijestila je podnositelja zahtjeva da se počevši od 27. lipnja 1985. godine zemljište na kojem je kino izgrađeno smatra državnom imovinom, te da je njegovo zadržavanje tog zemljišta nezakonito. Država će naknadno tražiti naknadu od njega u skladu s člankom 115. Predsjedničke uredbe od 11./12. studenoga 1929.

godine, ne dirajući u svoje pravo da ga iseli na temelju Zakona br. 1539/1938 o zaštiti državnog zemljišta.

Dana 16. studenoga 1988. godine Državni zemljišni ured dodijelio je kino Gradskom vijeću Ilioupolisa. Dana 24. studenoga 1988. godine prefektura u Attici je o tome obavijestila podnositelja zahtjeva i naložila mu da kino isprazni u roku od pet dana, jer će se u protivnom primijeniti Zakon br. 1539/1938.

18. Dana 9. veljače 1989. godine Zemljišni odjel prefektуре u Attici naložio je iseljenje podnositelja zahtjeva, na temelju Zakona br. 1539/1938 izmijenjenog Zakonom br. 263/1968. Nalog je podnositelju zahtjeva "dostavljen" 16. ožujka 1989. godine pribijanjem na vrata kina. Sljedećeg dana, kad su članovi Odvjetničke komore bili u štrajku, a podnositelj zahtjeva odsutan, službenici Gradskog vijeća Ilioupolisa su izvršili nalog, na način da su provalili u kino. Popisan je inventar koji se sastojao od određenog broja pokretnina koje su pripadale podnositelju zahtjeva (projektori, stolci, plakati i oprema šanka). Izvjesni g. G.L., koji je bio profesionalno povezan s podnositeljem zahtjeva, ali nije nastupao u svojstvu njegovog zastupnika, potpisao je popis inventara i zatražio od službenika Vijeća da te stvari uskladište.

19. Podnositelj zahtjeva pobijao je nalog za iseljenje pred Okružnim sudom u Ateni, koji je tu stvar rješavao u skraćenom postupku i presudio u korist države. Podnositelj zahtjeva se žalio Prvostupanjskom sudu u Ateni u postupku koji je vodio sudac pojedinac, koji je 23. listopada 1989. godine, nakon što je odlučivao o žalbi u skraćenom postupku, ukinuo nalog za iseljenje. Sud je riješio kako Zemljišni odjel može izdati nalog za iseljenje jedino ako imovina o kojoj je riječ pripada državi, ako vlasništvo države nad tom imovinom nije sporno, te ako imovinu neopravdano koristi treća osoba.

Sud je nadalje držao kako u predmetu koji je imao pred sobom ti uvjeti nisu bili ispunjeni, jer je podnositelj zahtjeva s popriličnim stupnjem izvjesnosti iznio sljedeće činjenice: pred sudovima su u tijeku bili postupci pokrenuti na temelju tužbe koja se odnosila na spor između K.N.-ovih nasljednika i države oko zemljišta na kojem je izgrađeno kino; K.N.-ovi nasljednici su se smatrali vlasnicima zemljišta i kina već dosta dugo vremena, te su vršili sva prava i ispunjavali sve obveze vezane za vlasništvo; te, konačno, podnositelj zahtjeva držao je kino na temelju ugovora o najmu od 1978. godine.

20. Slijedom te odluke, podnositelj zahtjeva se u nekoliko navrata obratio nadležnim vlastima kako bi osporio daljnje zauzeće kina od strane Gradskog vijeća Ilioupolisa. Dana 2. travnja 1990. godine Ministarstvo financija je izjavilo kako, budući da je nalog za iseljenje ukinut, zemljište treba vratiti podnositelju zahtjeva i opozvati dodjelu kina Gradskom vijeću Ilioupolisa. Međutim, ako Vijeće bude ustrajavalo na zadržavanju kina, pitanje o tome tko će podnositelju zahtjeva nadoknaditi štetu trebat će biti riješeno u skladu sa Zakonom o poslovnim zakupima.

21. Dana 11. srpnja 1991. godine Državno pravno vijeće je, odgovarajući na upit koji mu je postavilo Ministarstvo financija, izrazilo stav da kino treba vratiti podnositelju zahtjeva. Zahtjevi podnositelja zahtjeva u odnosu na štetu koju je pretrpio zbog iseljenja mogli bi se razmatrati jedino kad bi se obratio Državnom pravnom vijeću ili pokrenuo postupak. Nadalje, država može braniti svoj zahtjev da je vlasnik zemljišta podnošenjem tužbe protiv K.N.-ovih nasljednika ili ubrzavanjem postupka u sporu između sebe i njih, a koji je pred sudovima bio u tijeku od 1987. godine.

Dana 15. svibnja 1994. godine podnositelj zahtjeva se obratio Državnom zemljišnom uredu tražeći da mu se kino vrati.

22. Dana 21. prosinca 1994. godine podnositelj zahtjeva tužio je državu i Gradsko vijeće Ilioupolisa Upravnom sudu u Ateni radi naknade štete koju je pretrpio zbog toga što mu kino nije vraćeno. Tražio je odštetu u visini od 32.300.000 drahmi (GRD) uvećanu za kamate zbog izgubljene zarade od 1989. do 1994. godine, te zbog gubitka svoje poslovne opreme.

23. Dana 5. travnja 1995. godine podnositelj zahtjeva se obratio gradonačelniku Ilioupolisa tražeći da mu se kino vrati. Dana 5. svibnja 1995. godine podnio je kaznenu prijavu protiv gradonačelnika. Neutvrđenog datuma je također podnio kaznenu prijavu protiv predsjednika Državnog zemljišnog ureda.

24. Dana 26. srpnja 1995. godine podnositelj zahtjeva je na Prvostupanjskom sudu u Ateni podnio zahtjev za upis hipoteke protiv Gradskog vijeća u Ilioupolisu kao osiguranje izgubljene zarade u iznosu od 30.000.000 GRD. Sud je odbacio taj zahtjev zbog toga što nije postojala obveza vraćanja imovine, jer da nikakav zahtjev u tom smislu nije podnesen sudu te jer u toj stvari nije donesena pravomoćna sudska odluka.

25. Dana 31. srpnja 1995. godine Državni zemljišni ured je, slijedom još jednog zahtjeva koji je podnio podnositelj zahtjeva, preporučio da se dodjela kina Gradskom vijeću Ilioupolisa opozove i da se kino vrati podnositelju zahtjeva, kojeg Ministarstvo financija treba vratiti u posjed kao stanara. Tu je preporuku, u skladu sa Zakonom br. 973/1979, trebalo odobriti Ministarstvo financija.

Podnositelj zahtjeva, koji nije bio obaviješten o toj preporuci, obratio se ministru financija 4. listopada 1995. godine. Dana 13. listopada 1995. godine zatražio je od Prvostupanjskog suda u Ateni donošenje privremene mjere protiv gradonačelnika Ilioupolisa u postupku za utvrđivanje izvanugovorne odgovornosti za štetu. Dana 16. listopada 1995. godine ponovno se obratio ministru financija.

Dana 25. listopada 1995. godine Prvostupanjski sud je presudio kako nema osnova za donošenje privremenih mjera, jer odgovornost gradonačelnika ne može postojati. Dana 7. studenoga 1995. godine podnositelj zahtjeva je, na intervenciju državnog odvjetnika, obaviješten o odluci Državnog zemljišnog ureda od 31. srpnja 1995. godine. Dana 15. studenoga 1995. godine podnositelj zahtjeva je od zamjenika ministra financija zatražio da potvrdi tu odluku.

26. Dana 7. kolovoza 1996. godine Državno pravno vijeće izrazilo je stav da se kino ne bi trebalo vratiti podnositelju zahtjeva iz sljedećih razloga. Iako je Prvostupanjski sud u Ateni ukinuo nalog za iseljenje od 23. listopada 1989. godine, on nije naložio da se kino vrati podnositelju zahtjeva. U svojoj odluci od 25. listopada 1995. godine Prvostupanjski sud je smatrao kako ne postoji obveza vratiti kino. Nadalje, prema posebnoj sudskoj praksi koja se odnosi na imovinu u državnom vlasništvu, ugovor o najmu između K.N.-ovih nasljednika i podnositelja zahtjeva nije valjan. Slijedom toga, Ministarstvo financija postupilo bi protupravno kad bi opozvalo dodjelu kina Gradskom vijeću u Ilioupolisu. Dana 3. rujna 1996. godine zamjenik ministra financija potvrdio je mišljenje Državnog pravnog vijeća.

27. Dana 31. listopada 1996. godine Upravni sud u Ateni odbacio je tužbu koju je podnositelj zahtjeva podnio 21. prosinca 1994. godine zbog toga što je ona trebala biti podnesena građanskom sudu.

Dana 17. prosinca 1996. godine podnositelj zahtjeva podnio je tužbu Prvostupanjskom sudu u Ateni tražeći odštetu od 140.000.000 GRD na ime gubitka zarade koju je pretrpio 1995. i 1996. godine, zbog toga što njegovo kino nije moglo poslovati, te na ime nematerijalne štete. O tužbi se trebala provesti rasprava 13. studenoga 1997. godine, ali je na dan rasprave pred Sudom taj postupak još bio u tijeku.

28. Dana 7. siječnja 1997. godine Odjel za pokretanje kaznenog postupka Kaznenog suda u Ateni odlučio je pokrenuti kazneni postupak protiv gradonačelnika Ilioupolisa zbog zanemarivanja dužnosti.

29. Dana 27. siječnja 1998. godine podnositelj zahtjeva podnio je tužbu protiv države i Gradskog vijeća Ilioupolisa u kojoj je tražio isplatu 32.000.000 GRD uvećanih za kamate zbog gubitka zarade tijekom 1997. godine, te zbog nematerijalne štete. Na dan rasprave pred Sudom o toj tužbi još nije riješeno.

30. Kinom još uvijek upravlja Gradsko vijeće Ilioupolisa i ono podnositelju zahtjeva još nije vraćeno.

Podnositelj zahtjeva nije nigdje drugdje otvorio ljetno kino.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Upravni nalozi za iseljenje

31. Nepokretnu imovinu države od trećih osoba štiti Zakon br. 263/1968 kojim su izmijenjene i dopunjene odredbe o državnoj imovini.

Članak 2. (2) i (3) Zakona propisuje:

" ... Nadležni porezni inspektor će izdati upravni nalog za iseljenje protiv svake osobe koja protupravno preuzme javnu imovinu. Zahtjev za ukidanje takvog naloga može se podnijeti nadležnom okružnom sudu u roku od trideset dana od njegove dostave ... Žalba protiv odluke okružnog suda može se podnijeti u roku od trideset dana predsjedniku Prvostupanjskog suda, koji će je rješavati u posebnom postupku predviđenom člankom 634. Zakonika o građanskom postupku. Nije dopuštena žalba protiv odluke predsjednika Prvostupanjskog suda. Odluka koja se donese u naprijed navedenom postupku neće spriječiti stranke da brane svoja prava u redovnom postupku ..."

Zahtjevi za ukidanje i čitav postupak pobijanja upravnih naloga za iseljenje tiču se isključivo valjanosti naloga za iseljenje, a ne priznavanja vlasništva ili uređenja posjeda.

32. Kad se upravni nalog za iseljenje ukine, a želi se da se odlukom odredi vraćanje iseljenog podnositelja zahtjeva u posjed, zahtjev za vraćanje u posjed mora se podnijeti ili istovremeno sa zahtjevom za ukidanje – u kojem će slučaju, ako se taj zahtjev prihvati, na temelju toga biti donesen naknadni nalog – ili pak odvojeno i to nadležnom sudu (tužba za uređenje posjeda). Zahtjev za vraćanje u posjed ne podliježe rokovima utvrđenim člankom 2. Zakona br. 263/1968 koji se primjenjuju na ukidanje naloga za iseljenje jer ne postoji odredba u tom smislu (presuda Žalbenog suda u Ateni br. 6802/89, Izvješća 1990, str. 778.-79., presuda

Prvostupanjskog suda u Ateni br. 25950/1995, mišljenje Državnog pravnog vijeća br. 464/96, Dodaci 14a i b, te 13c).

B. Zaštita najmoprimca kao posjednika imovine

33. Najmoprimac imovine je posjednik unajmljene imovine. Pravo na posjed je zaštićeno domaćim pravom. Zaštita posjeda, i kao materijalna činjenica i kao pravni odnos, u grčkom je pravu uređena člancima 997. pa na dalje, Građanskog zakonika.

34. Posebno, članak 997. Građanskog zakonika pod naslovom "Zaštita posjednika" propisuje:

"U slučaju nezakonitog uznemiravanja posjeda imovine ili prava, ili u slučaju oduzimanja posjeda, osoba koja je, kao najmoprimac ili depozitar ili kao posljedica sličnog odnosa, preuzela posjed imovine ili prava od osobe koja ga je koristila, također će imati pravo na posjedovnu zaštitu protiv trećih osoba."

35. Posjedovni zahtjevi koje najmoprimac i posjednik unajmljene imovine mogu podnositi predviđeni su člancima 987. i 989. Građanskog zakonika.

Članak 987. propisuje:

"Posjednik kojemu je nezakonito oduzet posjed ima pravo zatražiti vraćanje posjeda od nezakonitog posjednika. Zahtjev za naknadu štete prema odredbama o izvanugovornoj odgovornosti za štetu neće biti isključen."

Članak 989. propisuje:

"Posjednik čiji je posjed bio predmetom nezakonitog smetanja ima pravo zatražiti da se donese nalog kojim se ograničava smetanje i kojim se ono u budućnosti zabranjuje. Zahtjev za naknadu štete prema odredbama o izvanugovornoj odgovornosti za naknadu štete neće biti isključen."

Člankom 987. posjednik je zaštićen u slučaju oduzimanja posjeda, to jest, uskraćivanja kontrole nad stvarima. Člankom 989. on je zaštićen i u slučaju uznemiravanja, to jest, uznemiravanja njegove kontrole nad imovinom koje ne predstavlja oduzimanje posjeda. Klasičan primjer uznemiravanja, prema mišljenju domaćih sudova, je prijetnja posjedniku zabranom specifičnog posjedovnog čina.

Svrha ovih pravnih sredstava je zaštititi sam posjed, bez obzira temelji li se on ili ne temelji na nekom pravu. Upravo iz tog razloga članak 991. Građanskog zakonika propisuje sljedeće:

"Tuženik se u tužbi zbog uznemiravanja ili oduzimanja posjeda može pozvati na pravo koje mu daje kontrolu nad imovinom samo ako je to pravo potvrđeno pravomoćnom odlukom suda donesenom nakon postupka vođenog između njega i tužitelja."

U skladu s člankom 997. Građanskog zakonika, posjednik ta prava ima prema trećim osobama, a ne prema posjedniku od kojega izvodi svoja posjedovna prava. Prema ovom drugom on ima prava koja mu pruža pravni odnos koji postoji između njih.

36. Kad posjednik podnese posjedovnu tužbu, to će biti ili tužba za vraćanje posjeda ili tužba za ograničenje smetanja, ovisno o tome je li posjednik iseljen ili je samo ometan u vršenju kontrole nad imovinom.

Nadalje, posjednik u istom postupku ima pravo tražiti naknadu za pretrpljenu štetu, na temelju odredaba o izvanugovornoj odgovornosti za štetu (članak 914. pa na dalje).

37. Osobito se u odnosu na obvezu države da plati naknadu štete primjenjuje članak 105. Uvodnog zakona u Građanski zakonik, prema kojemu nezakonito ponašanje agenata države stvara obvezu plaćanja naknade štete bez obzira na to jesu li prekršaj počinili dotični agenti. Osim toga, ako nezakonita situacija proizlazi iz upravnog akta, taj akt prethodno ne treba poništiti. Sud može valjanost upravnog akta razmatrati tijekom postupka, te specifično prethodno odlučivanje o njegovoj valjanosti nije potrebno.

C. Zaštita najmoprimca od najmodavaca

38. Posjednik čije pravo proizlazi iz ugovora o najmu također je zaštićen od najmodavca ako mu se onemoguću korištenje unajmljene imovine.

39. Članak 583. Građanskog zakonika propisuje:

"Ako se dogovoreno korištenje unajmljene imovine najmoprimcu onemoguću u cijelosti ili djelomice zbog prava treće osobe (pravni nedostatak), primjenjuju se članci 576. do 579., te članak 582. Međutim, i sam se najmoprimac može pobrinuti da se pravni nedostatak otkloni na trošak najmodavca."

40. U tom su slučaju prava najmoprimca na temelju članaka 576. do 579., te članka 582., na koji upućuje članak 583., sljedeća: pravo na smanjenje najamnine ili na neplaćanje najamnine, pravo na naknadu, pravo na podnošenje tužbe protiv najmodavca radi otklanjanja pravnog nedostatka, te pravo raskida ugovora o najmu.

Osim prava na podnošenje tužbe protiv najmodavca radi otklanjanja pravnog nedostatka najmoprimac još uvijek može podnijeti i posjedovnu tužbu protiv trećih osoba na svoj vlastiti trošak, u svojstvu posjednika (članak 997.).

Najmodavac je oslobođen odgovornosti jedino ako je najmoprimac znao za nedostatak u vrijeme potpisivanja ugovora o najmu.

D. Komercijalni ugovori o najmu

41. Konačno, ugovori o najmu imovine u svrhu obavljanja komercijalne djelatnosti (komercijalni ugovori o najmu) također su obuhvaćeni naprijed navedenim odredbama na temelju članka 29. Zakona br. 813/1978, kodificiranog Predsjedničkom uredbom br. 34/1995. Ta odredba glasi kako slijedi:

"Osim ako nije drukčije predviđeno, ugovori o najmu koji se temelje na ovom Zakonu podlijegat će ugovornim uvjetima i odredbama Građanskog zakonika."

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

42. G. Iatridis se Komisiji obratio 28. ožujka 1996. godine. Naveo je povredu članka 6., stavka 1., članka 8. i članka 13. Konvencije, te članka 1. Protokola br. 1.

43. Dana 2. srpnja 1998. godine Komisija (Prvo vijeće) proglasila je zahtjev (br. 31107/96) djelomično dopuštenim. U svom izvješću od 16. travnja 1998. godine (prijašnji članak 31. Konvencije), izrazila je mišljenje da je došlo do povrede članka 13. Konvencije, te članka 1. Protokola br. 1. (četiri glasa prema jednom glasu), te da nije potrebno ispitivati predmet i na

temelju članka 6., stavka 1. i članka 8. Konvencije (jednoglasno). Cjeloviti tekst mišljenja Komisije, te odvojenog mišljenja sadržanog u izvješću nalazi se u dodatku ove presude.

ZAVRŠNI PODNESCI SUDU

44. Vlada je od Suda zatražila da odbaci zahtjev Georgiosa Iatridisa protiv Grčke.

45. Podnositelj zahtjeva je pozvao Sud:

"(a) da proglasi dopuštenim i osnovanim, činjenično i pravno, prigovore koji se odnose na povredu članka 1. Protokola br. 1., te članaka 8. i 13. Konvencije od strane Helenske Republike;

(b) da donese isti zaključak u odnosu na članak 6. Konvencije ako ne nađe povredu članka 13.;

(c) da presudi kako Helenska Republika treba podnositelju zahtjeva isplatiti pravednu naknadu u iznosu od 497.337.000 drahmi, uvećanu za kamate po stopi koja se primjenjuje na komercijalne pravne poslove, plative od donošenja presude;

(d) da Helenskoj Republici naloži da ukloni utvrđene povrede, tako da podnositelju zahtjeva dopusti da natrag dobije kino Ilioupolis."

PRAVO

I. PRETHODNI PRIGOVORI VLADE

A. Neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

46. Vladin glavni prigovor – kao što je bio i pred Komisijom – je da g. Iatridis nije iscrpio domaća pravna sredstva.

Prvo, prilikom pobijanja naloga za iseljenje pred Prvostupanjskim sudom u Ateni, pa čak i naknadno, on nije podnio zahtjev (na temelju članaka 987., 989. i 997. Građanskog zakonika) za povrat zemljišta na kojem je kino bilo izgrađeno. Uvriježena je sudska praksa da, ako nema takvog zahtjeva, najviše što se može učiniti podnošenjem prigovora protiv naloga za iseljenje je to da se ishodi ukidanje takvog naloga. Sud je samo gledao jesu li ispunjeni uvjeti za donošenje naloga i nije se bavio pitanjem vlasništva, korištenja ili posjeda. Osim toga, sudska odluka o vraćanju zemljišta podnositelju zahtjeva mogla bi se ovršiti protiv države, jer se članak 8. Zakona br. 2097/1952 (kojim se uvodi imunitet države od ovrhe) odnosio samo na novčana potraživanja.

Drugo, neki od postupaka za naknadu štete koje je podnositelj zahtjeva vodio protiv države još su bili u tijeku pred Prvostupanjskim sudom u Ateni. Mogućnost da mu se nadoknadi samo izgubljena zarada za godine kad je kino bilo zatvoreno nije bila odlučna jer je još uvijek imao svoju opremu i mogao je svoj posao pokrenuti negdje drugdje.

Treće, ako podnositelj zahtjeva nije znao za spor u vezi sa zemljištem, trebao je K.N.-ove nasljednike tužiti za naknadu štete na temelju članaka 576. do 579., 582. i 587. Građanskog zakonika.

47. Sud ponavlja da su jedina pravna sredstva koja prema članku 35. Konvencije trebaju biti iscrpljena ona koja su dostupna i dostatna, te koja se odnose na navedene povrede (vidi

presudu u predmetu *Tsomtsos i drugi protiv Grčke* od 15. studenoga 1996. godine, *Reports of Judgements and Decisions*, 1996-V, str. 1713., stavak 32.).

U odnosu na prvi dio prigovora, Sud, kao i Komisija i podnositelj zahtjeva, primjećuje da je podnositelj zahtjeva podnio posebni zahtjev – predviđen člankom 2. (3) Zakona br. 263/1968 – Prvostupanjskom sudu u Ateni, posebno tražeći da se upravni nalog za iseljenje ukine. Sud je riješio njemu u korist, držeći kako nisu zadovoljeni uvjeti za izdavanje takvog naloga. Ministar financija je, međutim, odbio dati odobrenje da mu se kino vrati. U svjetlu ministrovog stava, vrlo je vjerojatno kako tužba na temelju članaka 987. i 989. Građanskog zakonika – pod pretpostavkom da uspije - ne bi dovela do različitog ishoda od zahtjeva za ukidanje naloga za iseljenje. Stoga se podnositelj zahtjeva ne može kritizirati zbog nekorištenja pravnog sredstva koje bi u biti bilo usmjereno prema istom cilju i koje osim toga ne bi imalo bolje izgleda za uspjeh (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Miailhe protiv Francuske* (br. 1.) od 25. veljače 1993. godine, Serija A br. 256-C, str. 87., stavak 27.).

Što se tiče drugog dijela prigovora, Sud smatra kako se tužba za naknadu štete može ponekad smatrati dostatnim pravnim sredstvom, posebno kad je naknada jedino sredstvo ispravljanja pretrpljene štete. U ovom predmetu, međutim, naknada štete ne bi bila alternativa mjerama koje je grčki pravni sustav trebao pružiti podnositelju zahtjeva kako bi prevladao činjenicu da nije mogao vratiti posjed kina unatoč odluci kojom je ukinut nalog za iseljenje. Nadalje, razni postupci koji su u tijeku pred prvostupanjskim sudom u Ateni odlučni su jedino u odnosu na dodjelu pravedne naknade na temelju članka 41. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Hornsby protiv Grčke* od 19. ožujka 1997. godine, *Reports* 1997-II, str. 509., stavak 37.).

U pogledu trećeg dijela prigovora, Sud ponavlja kako članak 35. traži iscrpljivanje samo onih pravnih sredstava koja se odnose na navodne povrede: tužba protiv privatne osobe ne može se smatrati takvim pravnim sredstvom u odnosu na čin države, u ovom slučaju odbijanje da se provede sudska odluka i da se kino vrati podnositelju zahtjeva (vidi presudu u predmetu *Pine Valley Developments Ltd i drugi protiv Irske* od 29. studenoga 1991. godine, Serija A br. 222, str. 22., stavak 48.).

Stoga se prigovor mora odbaciti.

B. Nepoštivanje šestomjesečnog roka

48. Vlada je od Suda zatražila da zahtjev odbaci na temelju članka 35. Konvencije zbog toga što se podnositelj zahtjeva nije obratio Komisiji u roku od šest mjeseci od datuma kad je Prvostupanjski sud u Ateni donio presudu o ukidanju naloga za iseljenje. Prema tvrdnji Vlade, ta presuda nije mogla dovesti do situacije koja traje jer sud državi nije naložio da podnositelju zahtjeva vrati kino, i podnositelj zahtjeva nije imao pravo *in rem* na njega; osim toga, on je mogao promijeniti svoj položaj, bilo traženjem da mu se vrati posjed imovine ili premještanjem svojeg posla na neko drugo mjesto.

49. Komisija je zaključila kako je odbijanje ministra financija da postupi po odluci Prvostupanjskog suda dovelo do situacije koja traje, tako da se šestomjesečno pravilo ne primjenjuje.

50. Sud dijeli mišljenje Komisije. Također naglašava kako podnositelj zahtjeva ne bi mogao dobiti povrat kina ako ministar financija ne bi prvo opozvao dodjelu kina Gradskom vijeću

Ilioupolisa. Podnositelj zahtjeva nije primio primjerak mišljenja Državnog zemljišnog ureda u kojemu se taj korak preporučuje – mišljenja bez kojeg ministar nije mogao donijeti ni jednu odluku – do 7. studenoga 1995. godine, a on je svoj zahtjev ministru da odobri preporuku podnio 15. studenoga (vidi stavak 25. ove presude). Iz toga slijedi da je time što je svoj zahtjev Komisiji podnio 28. ožujka 1996. godine, podnositelj zahtjeva poštivao šestomjesečni rok.

Prigovor se stoga mora odbaciti.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1.

51. G. Iatridis je naveo kako je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. koji propisuje:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

52. Podnositelj zahtjeva je izjavio kako je 1978. godine unajmio ljetno kino od K.N.-a koji je postupao u svojstvu njegovog vlasnika, te da je unajmljenu imovinu držao do 1985. godine bez ikakvih osporavanja od strane države. Odlukom ministra poljoprivrede iz 1953. godine (vidi stavak 8. ove presude) samo je utvrđena crta razgraničenja između dijela "Imanja Karras" koji je bio kategoriziran kao šuma i urbanog dijela, koji je pripadao K.N.-u. Iz planova je bilo jasno da je mjesto na kojem se nalazilo kino bilo unutar ovog drugog dijela – to jest, nedvosmisleno unutar urbanog područja i daleko od zemljišne parcele koja je bila prenesena Policijskoj zadruzi i o kojoj se govorilo u presudi br. 4910/1977. Iako je vlasništvo nad kinom još uvijek bilo predmet spora između države i osoba koje su zemljište iznajmile podnositelju zahtjeva, to jest K.N.-ovih nasljednika, država je prema nasljednicima uvijek postupala kao prema pravim vlasnicima ubirući od njih porez na nasljedstvo u odnosu na to zemljište, od samog početka pa sve do današnjeg dana. Osim toga, u dozvoli za gradnju kina K.N. je bio spominjan kao vlasnik zemljišta. U svojoj presudi od 21. lipnja 1997. godine Žalbeni sud je donio odluku samo o vlasništvu nad zemljištem prenesenom Policijskoj zadruzi, a ne o vlasništvu nad zemljištem o kojemu je riječ, koje je bilo potpuno odvojeno i udaljeno od druge zemljišne čestice. Godine 1978. stoga nije bilo razloga da podnositelj zahtjeva bude u najmanjoj dvojbi da su K.N.-ovi nasljednici vlasnici zemljišta.

53. Vlada je ustvrdila kako je upravnim nalogom za iseljenje podnositelju zahtjeva samo uskraćeno pravo koristiti i biti u posjedu zemljišta o kojemu je riječ, te da mu njime nije onemogućeno obavljati svoj posao. Podnositelj zahtjeva je imao četiri godine za pronalaženje drugog mjesta za svoje poslovanje, koje stoga nije pretrpjelo štetu zbog ovrhe naloga za iseljenje. Nadalje, pravo najmoprimca na korištenje unajmljene imovine ograničenog je opsega i trajanja (budući da ugovor o najmu svaka stranka može prekinuti u svako doba) i relativno je (budući da se na njega nije moguće pozivati protiv treće strane koja ima jače pravo na unajmljenoj imovini, kao što je stvarno pravo *in rem*). Dakle, ugovor o najmu nije nikad podnositelju zahtjeva davao dovoljno utemeljeno stvarno pravo koje se moglo izvršiti protiv države. Svaka dvojba koja je možda mogla ostati u pogledu vlasništva države nad zemljom koju su potraživali K.N.-ovi nasljednici raspršena je presudom Žalbenog suda (br. 4910/1977) od 21. lipnja 1977. godine (vidi stavak 13. ove presude), u kojoj je presuđeno

kako čitavo sporno područje pripada državi. Podnositelj zahtjeva je za to mogao saznati uvidom u hipotekarni registar. Presudom Prvostupanjskog suda od 23. listopada 1989. godine nije utvrđeno da podnositelj zahtjeva ima ikakvo pravo nad zemljom o kojoj je riječ, jer se postupak ticao samo formalne valjanosti naloga za iseljenje, a ne i imovinskih prava koje bi stranke mogle imati nad zemljištem. Osim toga, podnositelj zahtjeva je od najmodavaca mogao tražiti zadovoljštinu u obliku odštete zbog toga što su mu dali u najam zemlju koju on nije mogao koristiti zbog pravnog nedostatka. I na kraju, ono što je najvažnije, podnositelj zahtjeva, koji je još uvijek bio vlasnik kinematografske opreme, mogao je svoj posao pokrenuti negdje drugdje.

54. Sud ponavlja kako pojam "vlasništva" u članku 1. Protokola br. 1. ima samostalno značenje koje zasigurno nije ograničeno na vlasništvo nad fizičkim stvarima: i neka druga prava i interesi koji čine imovinu mogu se također smatrati "imovinskim pravima", pa time i "vlasništvom" u svrhe ove odredbe (vidi presudu u predmetu *Gasus Dossier- i Fördertechnik GmbH protiv Nizozemske* od 23. veljače 1995. godine, Serija A br. 306-B, str. 46., stavak 53.).

U tom kontekstu, Sud na početku primjećuje kako je vlasništvo nad česticom na kojoj se nalazi kino predmet spora između najmodavaca i države od 1953. godine, te kako taj spor do dana donošenja ove presude još nije riješen. Nije na Sudu da, prilikom odlučivanja u ovom predmetu, zauzme mjesto nacionalnih sudova i određuje pripada li zemljište o kojemu je riječ državi, odnosno je li ugovor o najmu između K.N.-ovih nasljednika i podnositelja zahtjeva ništav prema grčkom pravu. Sud će se ograničiti na to da primijeti kako je, prije nego što je iseljen, podnositelj zahtjeva kinom upravljao jedanaest godina na temelju formalno važećeg ugovora, bez ikakvog miješanja od strane vlasti, posljedica čega je bilo to da je stekao klijente koji su predstavljali vrijednost (vidi presudu u predmetu *Van Marle i drugi protiv Nizozemske* od 26. lipnja 1986. godine, Serija A br. 101., str. 13., stavak 41.). U vezi s time, Sud uzima u obzir ulogu koju su ljetna kina igrala u mjesnom kulturnom životu u Grčkoj, te činjenicu da su posjetitelji takvih kina bili uglavnom žitelji dotičnog mjesta.

55. Prema sudskoj praksi Suda, članak 1. Protokola br. 1., koji u biti jamči pravo na vlasništvo, sadrži tri različita pravila (vidi presudu u predmetu *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 21. veljače 1986. godine, Serija A br. 98-B, str. 29.-30., stavak 37.); prvo pravilo, utvrđeno u prvoj rečenici prvoga stavka, opće je naravi i iznosi načelo mirnog uživanja vlasništva. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici prvoga stavka odnosi se na oduzimanje vlasništva i podvrgava ga određenim uvjetima. Treće pravilo, navedeno u drugome stavku priznaje da, između ostalog, države ugovornice imaju pravo nadzirati upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom. Drugo i treće pravilo tiču se posebnih slučajeva miješanja u pravo na mirno uživanje vlasništva i stoga ih treba tumačiti u svjetlu općeg načela proglašenog u prvom pravilu.

Sud bilježi kako je podnositelj zahtjeva, koji je imao posebnu dozvolu za upravljanje kinom koje je unajmio, bio iseljen od strane Gradskog vijeća Ilioupolisa i kako nije pokrenuo posao negdje drugdje. Sud također bilježi kako, unatoč sudskoj odluci kojom je ukinut nalog za iseljenje, g. Iatridis ne može ponovno stupiti u posjed kina jer ministar financija odbija opozvati dodjelu kina Vijeću (vidi stavak 26. ove presude).

U tim je okolnostima došlo do miješanja u imovinska prava podnositelja zahtjeva. Kako on svoje poslovne prostore ima samo unajmljene, ovo miješanje ne znači ni izvlaštenje, niti predstavlja slučaj kontrole korištenja imovine, već se podvodi pod prvu rečenicu prvog stavka članka 1.

56. Podnositelj zahtjeva skrenuo je pozornost na činjenicu da, deset godina nakon što je Prvostupanjski sud ukinuo nalog za iseljenje, država još uvijek proizvoljno i nezakonito zaposjeda kino i odbija mu ga vratiti.

57. Vlada je osporila tu tvrdnju i naglasila kako je parcela na kojoj se nalazi kino dio puno većeg područja koje pripada državi.

58. Sud ponavlja kako je prvi i najvažniji zahtjev u članku 1. Protokola br. 1. taj da svako miješanje javne vlasti u mirno uživanje vlasništva treba biti zakonito. Druga rečenica prvog stavka lišavanje vlasništva odobrava isključivo "uz uvjete predviđene zakonom", a drugi stavak priznaje kako države imaju pravo kontrolirati korištenje imovine izvršavajući "zakone". Osim toga, vladavina prava, jedno od temeljnih načela demokratskog društva, dio je svih članaka Konvencije (vidi presudu u predmetu *Amuur protiv Francuske* od 25. lipnja 1996. godine, *Reports* 1996-III, str. 850.-51., stavak 50.), te za sobom povlači dužnost države ili druge javne vlasti da postupi prema sudskim nalogima ili odlukama koje su donesene na njenu štetu (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed navedenu presudu u predmetu *Hornsby*, str. 511., stavak 41.). Iz toga slijedi kako pitanje je li postignuta "poštena ravnoteža" između potreba javnog interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca (vidi presudu u predmetu *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske* od 23. rujna 1982. godine, Serija A br. 52., str. 26., stavak 69.) postaje relevantno jedino kad se utvrdi da je miješanje o kojemu je riječ ispunilo zahtjev zakonitosti i da nije bilo proizvoljno.

59. Vlada je izjavila kako je podnositelju zahtjeva, prije nego što je bio iseljen, u dva navrata (1985. i 1988. godine – vidi stavak 17. ove presude) bilo naloženo da isprazni prostorije. Stoga mu je bilo omogućeno zatražiti zaštitu od sudova ili nastaviti posao tako da ga premjesti na drugo mjesto. Nadalje i konkretnije, Prvostupanjski sud u Ateni u svojoj presudi od 23. listopada 1989. godine nije naložio iseljenje Gradskog vijeća iz kina i vraćanje podnositelja zahtjeva u posjed (vidi stavak 19. ove presude). Takav se nalog za vraćanje u posjed nije mogao donijeti ako podnositelj zahtjeva nije izričito zatražio njegovo donošenje, zajedno sa zahtjevom za ukidanje naloga za iseljenje. Vlada je ustvrdila kako postoji opsežna sudska praksa u tom smislu i predočila je presudu Prvostupanjskog suda u Ateni (br. 6802/1989) u kojoj je presuđeno kako se zahtjev za vraćanje u posjed može podnijeti neovisno od drugih postupaka i kako ne podliježe rokovima koji se odnose na pobijanje naloga za iseljenje.

60. Podnositelj zahtjeva je zaniijekao da bi takav zahtjev bio prikladan i djelotvoran. Čak i pod pretpostavkom da je ishodio nalog za vraćanje u posjed kina, nije bilo sudskog puta kojim bi mogao dobiti kino natrag u posjed. Da je zahtjev podnesen protiv Gradskog vijeća Ilioupolisa, on ne bi imao praktičnog učinka, jer bi odluka bila obvezujuća samo za Vijeće i državu ništa ne bi sprječavalo da kino prenese na neko drugo javno tijelo, čak i da je zahtjev podnio protiv same države, ne bi imao pravnog sredstva u slučaju daljnjeg odbijanja od strane ministra.

61. Sud bilježi kako se mišljenja onih koji se pred njim pojavljuju razilazile po tom pitanju, ali nije na njemu da rješava spor, posebno jer se čini kako odluka br. 26/1997 Odjela za pokretanje sudskog postupka Kaznenog suda u Ateni, kojom se protiv gradonačelnika Ilioupolisa pokreće sudski postupak zbog optužbi za zanemarivanje dužnosti (vidi stavak 28. ove presude), ukazuje na to da poseban nalog za vraćanje podnositelja zahtjeva u posjed nije bio potreban. Osim toga, taj je sud smatrao kako iako "niti izvješće o upravnoj istrazi od 2. travnja 1990. godine, niti mišljenje br. 508/1991 Državnog pravnog vijeća u punom sastavu, a niti preporuka upravnog odbora Državnog zemljišnog ureda od 31. srpnja 1995. godine nisu

imali obvezujuću snagu niti su bili ovršni, to nije značilo da je Gradsko vijeće Ilioupolisa ... imalo pravo ne poštivati zakon i čekati ovršni postupak kao privatna osoba koja namjerno odbija preuzeti svoje zakonske i ugovorne obveze".

U ovom predmetu postoje i druga razmatranja na kojima Sud može temeljiti svoju odluku. Iseljenje podnositelja zahtjeva od 17. ožujka 1989. godine zasigurno je imalo pravni temelj u domaćem pravu, a to je upravni nalog za iseljenje koji je 9. veljače 1989. godine izdao Zemljišni odjel prefektуре u Attici, tijelo pod kontrolom države, s time da je u međuvremenu kino bilo dodijeljeno Gradskom vijeću Ilioupolisa. Međutim, 23. listopada 1989. godine Prvostupanjski sud u Ateni riješio je predmet u skraćenom postupku i ukinuo nalog za iseljenje zbog toga što nisu bili zadovoljeni uvjeti za njegovo izdavanje. Nije bilo mogućnosti žalbe protiv te odluke. Od tog trenutka iseljenje podnositelja zahtjeva nije dakle više imalo pravnog temelja i Gradsko vijeće Ilioupolisa postalo je nezakoniti stanar, te je kino trebalo vratiti podnositelju zahtjeva, kako su štoviše preporučila sva tijela od kojih je ministar financija tražio mišljenje, a to su bili Ministarstvo financija, Državno pravno vijeće i Državni zemljišni ured (vidi stavke 20., 21. i 25. ove presude). Konkretnije, Državni zemljišni ured predložio je da ministar opozove dodjeljivanje kina Gradskom vijeću, vrati ga na korištenje g. Iatridisu i vrati g. Iatridisa u posjed imovine koju je on unajmio. Ministar je, međutim, odbio odobriti taj prijedlog, što je bilo potrebno kako bi se podnositelj zahtjeva vratio u posjed svojih prostorija.

62. Sud, kao i Komisija, smatra kako miješanje o kojemu je riječ predstavlja očitu povredu grčkog prava i kako je prema tome ono nespojivo s pravom podnositelja zahtjeva na mirno uživanje njegovog vlasništva. Zbog ovog je zaključka nepotrebno utvrđivati je li postignuta poštena ravnoteža između potreba javnog interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca.

Stoga je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

63. G. Iatridis se također pozvao na članak 13. Konvencije koji propisuje:

"Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu."

Podnositelj zahtjeva je ustvrdio kako se za jedino pravno sredstvo koje grčko pravo pruža za pobijanje naloga o iseljenju, to jest zahtjev za ukidanje tog naloga koji se podnosi građanskom sudu, ne može reći da je "djelotvorno" u smislu članka 13., jer čak i kad bi taj zahtjev bio prihvaćen, povrat imovine o kojoj je riječ bio je u diskrecijskoj ovlasti mjerodavnih državnih tijela i ovisio je o njihovoj volji.

64. Vlada je u biti ostala kod svojih argumenata glede navodnog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Komisija se pozvala na zaključke do kojih je došla u odnosu na to pitanje smatrajući kako je došlo do povrede članka 13.

65. Sud primjećuje kako prigovor na temelju članka 13. proizlazi iz istih činjenica koje je ispitivao kad je rješavao prigovor o neiscrpljivanju, te prigovore na temelju članka 1. Protokola br. 1. Međutim, postoji razlika u naravi interesa zaštićenih člankom 13. Konvencije

i onih zaštićenih člankom 1. Protokola br. 1.: članak 13. pruža procesno jamstvo, to jest "pravo na djelotvorno pravno sredstvo", dok je procesni element sadržan u članku 1. Protokola br. 1. uzgredan široj svrsi osiguranja poštivanja prava na mirno uživanje vlasništva. Uzimajući u obzir različitu svrhu jamstava koja pružaju ta dva članka, Sud u ovom predmetu ocjenjuje primjerenim ispitati isti skup činjenica u odnosu na oba članka (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *McMichael protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 24. veljače 1995. godine, Serija A br. 307-B, str. 57., stavak 91.).

66. Grčki pravni sustav pruža pravno sredstvo – u obliku zahtjeva za ukidanje naloga za iseljenje – koji podnositelju zahtjeva nije bio dostupan samo u teoriji; on se njime poslužio, i to uspješno, budući da je Prvostupanjski sud u Ateni presudio njemu u korist (vidi stavak 19. ove presude). Međutim, Sud ponavlja kako pravno sredstvo koje zahtijeva članak 13. mora biti "djelotvorno" u praksi, kao i u pravu, osobito u smislu da njegovo korištenje ne smije biti neopravdano ometano činima i propustima vlasti tužene države (vidi presudu u predmetu *Aksoy protiv Turske* od 18. prosinca 1996. godine, *Reports* 1996-VI, str. 2286., stavak 95. *in fine*). U svjetlu odbijanja ministra financija da u ovom predmetu postupi po presudi Prvostupanjskog suda, pravno sredstvo o kojemu je riječ ne može se smatrati "djelotvornim" u smislu članka 13. Konvencije.

Stoga je došlo do povrede ovoga članka.

IV. NAVODNE POVREDE ČLANKA 6. STAVKA 1. I ČLANKA 8. KONVENCIJE

67. Podnositelj zahtjeva je također naveo povrede članka 6. stavka 1. i članka 8. Konvencije koji propisuju:

Članak 6. stavak 1.

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da ... sud ... ispita njegov slučaj."

Članak 8.

"1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih."

U odnosu na članak 6. stavak 1. podnositelj zahtjeva je ustvrdio da ako Sud bude smatrao da je zahtjev za ukidanje naloga za iseljenje djelotvorno pravno sredstvo na temelju članka 13., iz toga da će slijediti da je tužena država prekršila svoje obveze iz članka 6. zbog toga što nije poštivala presudu Prvostupanjskog suda u Ateni od 23. listopada 1989. godine. U potporu toj tvrdnji, g. Iatridis se pozvao na presudu Suda u predmetu *Hornsby* (naprijed navedena presuda).

Što se tiče članka 8., podnositelj zahtjeva je ukazao na okolnosti svog iseljenja, navodeći kako su ga vlasti iznenadile, provalivši u kino u njegovoj odsutnosti, pa čak i odnijevši njegovu kinematografsku opremu i osobne stvari. Ustvrdio je kako to predstavlja povredu njegovog prava na poštivanje njegovog doma različitu od povrede članka 1. Protokola br. 1.

68. U zahtjevu kojim je predmet iznijela pred Sud, Vlada se pozvala samo na pitanja koja se odnose na članak 1. Protokola br. 1. i članak 13. Konvencije. U svom je očitovanju, međutim, ona ukratko spomenula prigovore na temelju članka 6. i 8. Konvencije.

69. Sud ponavlja kako on ima punu nadležnost u granicama predmeta koji mu je upućen, čiji je opseg ograničen odlukom Komisije o dopuštenosti. U tako zacrtanom okviru, Sud može uzeti na znanje sva činjenična i pravna pitanja koja proizlaze iz tijeka pred njim pokrenutog postupka (vidi presudu u predmetu *Erdagöz protiv Turske* od 22. listopada 1997. godine, *Reports* 1997-VI, str. 2310.-11., stavci 31.-36.). Međutim, iako smatra kako predmet ovog postupka nije ograničen na članke spomenute u Vladinom zahtjevu kojim je predmet pred njega iznesen, Sud primjećuje kako su prigovori podnositelja zahtjeva na temelju članka 8. i članka 6. stavka 1. Konvencije u biti isti kao i prigovori na temelju članka 1. Protokola br. 1. odnosno članka 13. Konvencije. Dakle, uzimajući u obzir zaključke iznesene u stavcima 62. i 66. ove presude, Sud, kao i Komisija, ne smatra potrebnim odvojeno ispitivati prigovore na temelju članka 8. i članka 6. stavka 1., jer su u ovom slučaju zahtjevi iz tih članaka sadržani u zahtjevima iz članka 1. Protokola br. 1. odnosno članka 13. Konvencije.

V. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

70. Članak 41. Konvencije propisuje:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

71. Prema navodima podnositelja zahtjeva, da bi "naknada" iz članka 41. bila "pravedna", ona se ne bi trebala ograničiti samo na naknadu zarade koju je izgubio i gubitak samog posla, već bi se njome trebala osigurati i naknada za nematerijalnu štetu koju je pretrpio kao osoba koja je u vrijeme iseljenja imala 66 godina, a u vrijeme obraćanja Sudu 75 godina.

Na ime materijalne štete tražio je 364.788.000 drahmi (GRD) za izgubljenju zaradu od prodaje ulaznica, reklama i prihoda bara, za vrijednost opreme odnesene tijekom iseljenja i za gubitak klijenata.

U odnosu na nematerijalnu štetu, tražio je 50.000.000 GRD.

Konačno, u odnosu na troškove postupka, tražio je 20 % od iznosa koji bi mu Sud dodijelio za materijalnu i nematerijalnu štetu, ukoliko bi utvrdio povredu. Objasnio je kako se ovaj zahtjev temelji na uvjetima ugovora (priloženog uz njegov podnesak) između njega i njegovih pravnih zastupnika. Taj je ugovor dostavljen i poreznim vlastima i Odvjetničkoj komori u Ateni. Ako se uzmu u obzir njegovi zahtjevi za naknadu štete, to znači da je za troškove i izdatke tražio 82.957.000 GRD. Tome su se još trebali dodati troškovi pristupanja njegovih odvjetnika na ročište od 17. prosinca 1998. godine u iznosu od 1.226.500 GRD.

72. Vlada je tvrdila kako prije rješavanja pitanja pravedne naknade, Sud treba uzeti u obzir činjenicu da je podnositelj zahtjeva, nakon iseljenja iz nekretnine o kojoj je riječ, odlučio ne pokrenuti svoj posao negdje drugdje. Vlada je također izjavila kako je zahtjev podnositelja zahtjeva za nadoknadu izgubljene zarade u razdoblju od 1989. do 1993. godine prema grčkom pravu pao u zastaru. Nadalje, Sud podnositelju zahtjeva ne bi trebao dodijeliti naknadu za gubitak posla jer on nije izgubio vlasništvo nad poslovnom opremom. Osim toga, iznosi koji se potražuju na temelju članka 41. razlikovali su se od iznosa koje je podnositelj zahtjeva

tražio u svojim tužbama za naknadu štete pred domaćim sudovima, tako da je način izračuna iznosa na temelju članka 41. prestao biti vjerodostojan. Konačno, Vlada je pozvala Sud da uzme u obzir činjenicu da bi podnositelju zahtjeva nacionalni sudovi pred kojima su njegovi postupci u tijeku još uvijek mogli dodijeliti određene iznose, pa bi stoga svaka odluka Suda na temelju ovog članka bila preuranjena.

Što se tiče troškova postupka, Vlada je izjavila kako se ne smatra vezanom ugovorom između podnositelja zahtjeva i njegovih odvjetnika, te kako je spremna naknaditi samo one troškove koji su bili objektivno razumni, dok se iznos koji je zatražio podnositelj zahtjeva njima čini pretjeranim, barem prema grčkim standardima.

73. U okolnostima predmeta, Sud smatra kako pitanje primjene članka 41. nije spremno za odluku. Stoga je potrebno odgoditi pitanje, uzimajući na prikladan način u obzir mogućnost sporazuma između tužene države i podnositelja zahtjeva (pravilo 75., stavci 1. i 4. Poslovnika Suda).

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *Odbacuje* sa šesnaest glasova prema jednom glasu Vladin prethodni prigovor da nisu iscrpljena domaća pravna sredstva;

2. *Odbacuje* jednoglasno Vladin prethodni prigovor da nije poštivan šestomjesečni rok;

3. *Presuđuje* jednoglasno da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1.;

4. *Presuđuje* sa šesnaest glasova prema jednom glasu da je došlo do povrede članka 13. Konvencije;

5. *Presuđuje* jednoglasno da je nepotrebno rješavati o prigovorima podnesenim na temelju članka 6. stavka 1. i članka 8. Konvencije;

6. *Presuđuje* jednoglasno da pitanje primjene članka 41. Konvencije nije spremno za odluku;

stoga,

(a) *odgađa odluku o* navedenom pitanju u cijelosti;

(b) *poziva* Vladu i podnositelja zahtjeva da u slijedeća tri mjeseca podnesu svoja pisana očitovanja o tom pitanju, te da osobito obavijeste Sud o svakom sporazumu koji eventualno postignu;

(c) *odgađa* daljnji postupak i *ovlašćuje* Predsjednika Velikog vijeća da ga po potrebi odredi.

Sastavljeno na engleskom i francuskom i doneseno na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava (*Human Rights Building*) u Strasbourgu 25. ožujka 1999.

Elisabeth Palm
Predsjednica

Michele de Salvia
Tajnik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije, te pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj je presudi dodano djelomično odvojeno mišljenje g. Yerarisa.

DJELOMIČNO ODVOJENO MIŠLJENJE SUCA YERARISA

(Prijevod)

Smatram kako bi Sud zahtjev trebao proglasiti nedopuštenim zbog toga što podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva. Grčki građanski sudovi su smatrali (vidi stavak 32. presude) kako posjednik zemljišta kojemu je posjed oduzet na temelju naloga za iseljenje izdanog prema članku 2. (2) i (3) Zakona od 263/1968 mora podnijeti zahtjev za vraćanje posjeda ako želi to zemljište dobiti natrag. Takav se zahtjev može podnijeti ili istovremeno sa zahtjevom za ukidanje naloga za iseljenje ili posebno. Svaka presuda kojom se takav zahtjev prihvati može se izvršiti protiv države, državnog tijela ili privatne osobe.

Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu nije podnio takav zahtjev, koji bi bio dostatno i djelotvorno pravno sredstvo koje bi mu omogućilo da dobije natrag kino. Tim više je postojao razlog da se ovo pravno sredstvo iskoristi jer je kinom upravljala treća osoba, to jest Gradsko vijeće Ilioupolisa koje je, prema grčkom Ustavu, pravna osoba odvojena od države, dakle, stranka protiv koje bi se presuda kojom bi se prihvatio zahtjev za vraćanje posjeda mogla izvršiti.

U svjetlu naprijed iznesenog, smatram kako nije došlo do povrede članka 13. Konvencije koji od država zahtijeva da osiguraju djelotvorno pravno sredstvo pred nacionalnim tijelom.